eitavalt, püüdes tema kohale eesti kunstielus nihutada mõnda äärmise kunstivoolu esindajat. Nähtavasti suurelt osalt nende arvustuste mõjul langes T.-i loomisvõime intensiivsus ja järgm. aa annab ta ainult mõned üksikud, ent endiselt kõrgeväärtuselised teosed: Eesti Vabadussõja meeleoludel loodud sümbolistlikud kompositsioonid »Ega's sa ei tea«, »Vabaduse sünd« ja »Hulkuv koer« (esimesed kaks 1919, viimane 1920), pr. M. Koniku akvarellportree (1920), hr. A. Ruusi portree õlis (1923) ja maastik »Emajõgi talvel« (õli, 1923). Aa. 1921—26 ja alates a.-st 1928 on T. olnud maalikunsti õpetajaks ning lühemat aega ühtlasi direktoriks »Pallase« kunstikoolis, kus ta tunduvat mõju avaldas mõne andelisema õpilase (K. Veeber) arenemisse. Hiljem on ta teotsenud vaheldumisi Tartus ja Tallinnas. Tema viimastest teostest olgu välja tõstetud hr. G. Janson'i (1925), kaks prof H. Kopli (1926 ja 1927), pr. E. Bernakoff'i (1926), riigikohtu esimehe K. Partsi (1927) ja prof. K Koniku (1928) portreed, kõik õlimaalid. Peale nende mitu portreejoonist söes, akvarellis, seepias ja mustpunases ning kogu raamatugraafilisi teoseid. — Loova kunstnikuna on T. kõigepealt meister portreemaalis ning psühholoogilise portree looja Eestis; maastikus ei piirdu ta samuti muljete ja meeleolude edasiandmisega, vaid püüab tabada seda, mis looduses tüübilist ja muutumatut; kõige subjektiivsem on ta oma huvitavates, sügavamõttelistes kompositsioonides, milledes jõuliselt avaldub isesugune painajalik raskemeelsus. Üldse on kogu T.-i loomingule omane kindlus ja tõsidus ainete käsitluses, psühholoogiline usutavus, hästiarenenud tehnika ning ekspressiivsus joones ja koloriidis.

J. K o m p u s, Eesti kujutav kunst 1916 (E. Kirj. Seltsi aastaraamat IX, 1917); Looming 1924, nr. 6—7 (A. V a g a). *A. V.*

TRILLJÄRV, Aleksander Harald, näitleja ja teatritegelane, sünd. 7. IV 1871 Virumaal Porkuni mõisas aedniku pojana, õppis aa. 1881—86 Rakvere alg- ja kreiskoolis, lõpetades viimase, a. 1888 Tallinna reaalkooli kaubandusklassis, oli aa. 1881—91 Tallinna saksa teatris koorilaulja ja näitleja, õppis aa. 1891—92 isa juures Porkuni mõisas põllutööd ja toimis aa. 1892—98 Järvamaal Uudekülas ja Karinul õpetajana, korraldades selle kõrval näitemängu-õhtuid ja loenguid näitekunstist. Õppinud siis 1 a. metsamajandust, asus ta a. 1899 Tallinna Markel M. Makarof'i metsaäri ekspediitoriks, hakates a. 1900 näitlejaks »Lootuse« ja 1901 »Estoonia« laval. Ka tutvus ta sel ajal P. Pinna'ga (vt.) ja andis talle esimest õpetust näitekunstis. Aa. 1901—03 oli T. mõisavalitseja Venemaal, siirdus siis jälle Tallinna ja jätkas tegevust »Estoonias«, olles vahetevahel näitejuhiks »Lootuse« ja »Pandoriini« laval. Alates sest ajast, mil »Estoonia« kujunes alaliseks teatriks elukutselise näitlejakonnaga (1906), on T. seal mänginud väljapaistvaid osi, kuigi viimastel aa. haigus talle võimaldab harva esineda. Tema amplua on õige laialdane, kuid peamiselt on ta mänginud vanu aristokraatlikke elumehi. Tunnustust on leidnud eriti tema loodud kujudest Vaska Pepel M. Gorki' näidendis »Põhjas«, ooberst Schwarze H. Sudermann'i »Kodus«, Engstrand H. Ibsen'i »Tontides«, Franz Moor F. Schiller'i »Röövlites«. — T.-e sulest on ilmunud kurbmäng »Tasuja« (Tallinna, 1915), novell »Keev veri« (Tall., 1893) j. m. Ka võttis ta osa aa 1909—10 ilmunud ajakirja »Näitelava« toimetamisest. Peale selle on ta »Estoonia« teatrile tõlkinud üle 40 opereti teksti.

Isikl. j. m. saadud andmed. *E. H.*

TRUUSMANN (Trusmann), Jüri, tsensor ja seltskonnategelane, sünd. 15. XII 1856 Tartumaal Jõgeva v. Eristvere külas Tõnnu taluperemehe pojana, õppis Riia kr.-katoliku usu vaimulikus seminaris ja Peterburi vaimulikus akadeemias, mille lõpetas a. 1883, omandades usuteaduse magistri kraadi tööga Введеніе христіанства въ Лифляндіи (Peterburi, 1884, XXVIII+442 lk.). Olnud a. 1884 ladina keele õpetaja Aleksander Nevski nimelises vaimulikus koolis Peterburis, nimetati ta a. 1885 Tallinna välis- ja sisekirjanduse tsensoriks, mis ametis ta oli kuni 1907. a.-ni Tema ülesandeks oli m. s. eestikeelse näitekirjanduse ja ajaleht »Valguse«, hiljemini ka »Teataja« ja »Virmalise« tsenseerimine. Praegu (1929) elab T. riigilt paiukit saades Petseri kloostris. — 1880-date aa. lõpul ja 1890-dail aa. oli T. Tallinnas teatavate mõjukate, ehkki vähearvuliste venemeelsete eesti ringkondade, kuhu kuulus ka J. Kõrv (vt.), üheks juhtivaks isikuks; nende ringkondade poolt saadeti ülemusele palve Eesti Kirjameeste Seltsi sulgemise kohta (kuigi T. ise oli varemalt olnud selle seltsi liige ja a 1887 abipresident). T. võitles ka ühes J. Kõrv'iga Tallinna VI laulupeo (1896) korraldamise vastu. T. on m. s. olnud Keiserliku Vene Geograafia Seltsi liige ja Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi auliige. Tema sulest on ilmunud peale ülalmainitud magistritöö järgmised pikemad ja lühemad tööd: Калевичъ (Kalewi poeg), Древняя эстонск сага въ 20 пѣсняхъ. I—II (Tallinna, 1886—89), Чудскія письмена (*ibid.*, 1896), Этимологія мѣстн названій Псковскаго уѣзда (*ibid.*, 1897), Этимологія мѣстн. названій Витебской губ. (*ibid.*, 1897), Чудско-литовск. элементы въ Новгородск. пятинахъ

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 525